Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara İletişim Becerilerinin Öğretiminde Özel Eğitim Öğretmenlerine Sunulan Meslektaş Koçluğu Paketinin Etkililiği

Ahmet Alperen Yavuz[1] & Veysel Aksoy[2]

[1,2]Anadolu Üniversitesi
ahmetalperenyavuz@anadolu.edu.tr

Problem Durumu

OSB olan çocukların etkili ve uygun eğitim uygulamalarından yararlanabilmeleri için bu uygulamaların bilimsel dayanaklı olması önemlidir (Roncati ve De Souza, 2023). Çok sayıda çalışma, OSB olan çocukların Uygulamalı Davranış Analizi (UDA) temelli müdahalelerle önemli ilerleme gösterdiğini ortaya koymuştur (Birnbrauer ve Leach, 1993; Boyd ve Corley, 2001; Howard vd., 2005; Sallows ve Graupner, 2005). Bununla birlikte UDA temelli yöntemlerin kanıtlanmış etkililiğine rağmen, genellikle uygulayıcılar tarafından doğru veya güvenilir bir şekilde uygulanmamaktadır (Kornack vd., 2014). Bu nedenle, OSB eğitiminde bilimse dayanaklı UDA müdahalelerinin kullanımının yaygınlaştırılmasına ve uygulamada güvenirliğin sağlanması için öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesine ihtiyaç vardır. Türkiye'de öğretmenlerin mesleki gelişimi öncelikle hizmet içi eğitimlerle desteklenmektedir (Kahyaoğlu ve Karataş, 2019). Bu eğitimler genellikle geri bildirim ya da pratik uygulama fırsatı sunmayan kısa süreli teorik kurslar ya da seminerlerden oluşmaktadır (Elçiçek ve Yaşar, 2016). Bu tür tek seferlik eğitimler öğretmenlerin bilgilerini geliştirse de genellikle sınıf içi uygulamaya etkili bir şekilde aktarılamamaktadır (Abbasian ve Esmailee, 2018; Güner, 2010; Odom, 2009; Rakap, 2017). Sınıf içi takip ve geri bildirim olmadan, öğretmenlerin yeni teknik ve yöntemleri etkili bir şekilde uygulamak için gereken becerileri geliştirmesi pek olası değildir (Wood vd., 2016). OSB olan çocukların eğitiminde bilimsel dayanaklı uygulamaların doğru şekilde kullanılmasını sağlayacak mesleki gelişim programlarına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Araştırmacılar teori ve pratik arasındaki boşluğu doldurmak için bir mesleki gelişim yöntemi olarak meslektaş koçluğunun etkililiği üzerine çok sayıda çalışma yürütmüştür (Artman-Meeker vd., 2015; Fidan ve Tekin-İftar, 2022; Gülboy, 2021; Kraft vd., 2018; Kretlow ve Bartholomew, 2010; Rakap, 2017; Tunc-Paftali ve Tekin-İftar, 2021). Ancak bu çalışmaların çoğunda araştırmacılar meslektaş koçu olarak görev yapmaktadır. Öğretmenlerin alan içinden meslektaş koçu olarak yetiştirilmesinin, koçluk uygulamalarının yaygınlaşmasına daha fazla katkı sağlayabileceği düşünülmektedir (Sallese & Vannest, 2022). Bu nedenle meslektaş koçluğunun etkilerini inceleyen çalışmaların yanı sıra, özel eğitim öğretmenlerini meslektaşlarına koçluk yapmaya hazırlayan mesleki gelişim programları veya paketleri geliştirmeye odaklanan araştırmalara ihtiyaç olduğu görülmektedir. Alanda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin meslektaş koçu olarak yetiştirilmesinin daha etkili programlar oluşturulmasında ve meslektaş koçluğu

uygulamalarının öğretmenler arasında daha geniş bir alana yayılmasında etki olacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte alan yazın öğretmenleri meslektaş koçluğu rolüne hazırlamaya yönelik bilgi ve araştırmaların sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır (Gregori vd., 2022; Mason vd., 2017; Stormont vd., 2015).

Yöntem

Araştırmada tek-denekli araştırma yöntemlerinden katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Katılımcılar arası yoklama evreli çoklu yoklama modeli, çoklu başlama düzeyi modellerinin bir uyarlaması olup, artırılmak ya da azaltılmak istenen, geriye dönüşü olan ya da olmayan tüm davranışlar için kullanılabilecek bir modeldir (Tekin-İftar, 2018). Araştırmada meslektaş koçu (özel eğitim öğretmeni), alan dışı öğretmen ve OSB olan çocuk üçlüsü olmak üzere bir eşleştirme yapılmıştır. Araştırmada deneysel kontrol öğretimin gerçekleştirileceği birinci katılımcıdaki performans değişikliğinin sadece bağımsız değişken uygulandığı süreçte gerçekleşmesi, bağımsız değişkenin uygulanmadığı diğer katılımcılarda performans açısından bir değişiklik görülmemesi ve ard-zamanlı olarak diğer katılımcılarda da bu durumun yinelenmesi yoluyla kurulmuştur (Tekin-İftar, 2018).

Araştırmacı tarafından sunulan "Meslektaş Koçu Mesleki Gelişim Paketi" MK için bağımsız değişkendir. Uygulama paketi TEMO ve meslektaş koçluğu öğretimi içeriğine sahiptir ve davranışsal beceri öğretimi basamaklarına (sözlü sunum, örnekleyen ve örneklemeyen video model izletme, model olma, prova yapma ve performans geri bildirimi sunma) uygun biçimde sunulmuştur.

"Alan Dışı Öğretmenler Mesleki Gelişim Paketi"ni uygulama düzeyleri MK için bağımlı değişkendir. Bu paket ön eğitim sunma ve performans geri bildirimi sunma aşamalarından oluşmaktadır. Ön eğitim sunma aşamasında meslektaş koçları ADÖ'lere TEMO'yu davranışsal beceri öğretimi basamaklarına (sözlü sunum, örnekleyen ve örneklemeyen video model izletme, model olma, prova yapma ve performans geri bildirimi sunma) uygun biçimde sunmuşlardır. Bir sonraki aşama olan performans geri bildirimi sunmada ADÖ'lerin öğrencileriyle yaptığı ve videoya kaydettiği uygulama videolarını izleyerek performanslarına olumlu veya olumsuz ve düzeltici geri bildirimler vermişlerdir.

Beklenen/Geçici Sonuçlar

Araştırmada yer alan MK'ler için iki tür edinim etkililik verisi toplanmıştır: (a) Ön eğitim sunma ve (b) Performans geri bildirimi sunma. Meslektaş koçluğu uygulamasının ön aşaması olan ön eğitim sunma bileşeni tek-denekli araştırma modellerindeki en az üç oturum üst üste olmak şartıyla kararlı veri toplama kriterine (Horner vd., 2005; Kratochwill vd., 2013) uygun olmasının mümkün olmadığı düşünüldüğünden (katılımcının tipik gelişim gösteren yetişkin bir öğretmen olması, 15 dakika ile 60 dakika arasında süren bir oturumun henüz eğitim görmemiş bir yetişkine en az üç defa tekrarlatılmasının etik açıdan sorunlu olması vb.) ön test-son test oturumları şeklinde planlanarak sınanmıştır.

MK'ler için ön test-son test arasında görülen yüzdelik değişim MK-1 için %87.5, MK-2 için %80.25 ve son olarak MK-3 için ise %75 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Anahtar Kelimeler: meslektaş koçluğu, talep etme model olma, otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar, iletişim becerileri, koç yetiştirme, bilimsel dayanaklı uygulamalar

Kaynakça

Ackland, R. (1991). A review of the peer coaching literature. Journal of Staff Development, 12(1), 22-27.

Ada, S. (2002). Halk eğitim merkezlerindeki kurslara katılan bayan kursiyerlerin çevre ve insan sağlığıyla ilgili uygulamalarının saptanması. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(4). 46-61.

Akers, J. F., Pyle, D. A., Higbee, T. S., Pyle, D., ve Gerencser, K. R. (2015). Increasing social initiations in children with autism: Effects of a tactile prompt. Journal of Applied Behavior Analysis, 48(1), 1-17.

Akköse, M. C. (2019). Fizyoterapistlerin gelişimsel yetersizliği olan çocuklar ile etkileşimlerinin niteliğini artırmaya yönelik yetişkin eğitimi uygulamalarını'nın etkililiği Doktora Tezi [Yayınlanmış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi].

Aktaş, B. ve Ciftci-Tekinarslan, İ. (2018). The effectiveness of parent training a mothers of children with autism use of mand model techniques. International Journal of Early Childhood Special Education, 10(2), 106-120.

Allen, J., ve Shaw, S. (2011). The natural teaching method. Journal of Speech and Language Pathology, 175(4), 175-180.

Alsaleh, A., Alabdulhadi, M., ve Alrwaished, N. (2017). Impact of peer coaching strategy on pre-service teachers' professional development growth in Kuwait. International Journal of Educational Research, 86(4), 36-49.

Alzrayer, N. M., Banda, D. R., ve Koul, R. (2014). Use of iPad/iPods with individuals with autism and other developmental disabilities: A meta-analysis of communication interventions. Review Journal of Autism and Developmental Disorders, 1(3), 179-191.

American Psychiatric Association. (2013). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (5th ed.).

Artman-Meeker, K., et al. (2015). Teacher coaching: Evidence of efficacy. Journal of Special Education Leadership, 28(1), 45-58